
Інна КОСТЕЦЬКА, студентка
Науковий керівник: к. геог. н., доц. Новицька С.Р.

СТРУКТУРА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ГВАРДІЙСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що земельні ресурси є найважливішою частиною природного середовища, що характеризується просторовим розміщенням, рельєфом, ґрунтовим покривом, рослинністю, надрами, водами, виступають головним засобом виробництва в сільському і лісовому господарстві, а також просторовим базисом для розміщення усіх галузей виробництва. Вони є невід'ємною та основною умовою життя і функціонування процесу суспільного виробництва, обумовлюють існування та використання інших природних ресурсів.

Земельні ресурси є стратегічною складовою природокористування. Надзвичайно велике значення земельні ресурси мають як основний засіб та предмет праці в сільському та лісовому господарствах. З огляду на вище зазначене протягом останніх десятиліть спостерігається тенденція до погіршення стану земельних ресурсів, особливо використання земель сільськогосподарського призначення. Тому сьогодні пріоритетними завданнями у сфері використання особливо цінних земельних ресурсів є їх збереження, раціональне використання та відтворення. Для вирішення вищезазначених завдань питання вивчення стану використання земель сільськогосподарського призначення є актуальним, оскільки дає змогу вивчити зміни та їх динаміку, запропонувати шляхи покращення використання земель [1].

Об'єктом дослідження є територія Гвардійської ТГ.

Предметом дослідження є структура землекористування Гвардійської ТГ з метою пошуку напрямків її оптимізації.

Метою роботи є дослідження структури землекористування Гвардійської ТГ з метою пошуку напрямків її оптимізації.

Земельний фонд Хмельницької області становить 2062,9 тис. га, з них 1566,2 тис. га або 76,0 % займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель. У структурі сільськогосподарських угідь рілля становить 80,0 %, багаторічні насадження – 2,6 %, сіножаті – 8,6 %, пасовища – 8,6 %

Земельний фонд Гвардійської громади становить 17,1 тис. га з них 92 % займають сільськогосподарські угіддя (табл. 1, рис. 1). У структурі сільськогосподарських угідь рілля становить 87,0 %, багаторічні насадження – 2,0 %, сіножаті і пасовища – 3,0 %

Таблиця 1

Ступінь антропогенної перетворюваності ландшафтів

Елементи агроландшафту	Ri	p	g
Ліси	2	1,5	1,05
Болота та заболочені землі	3	1,5	1,10
Луки, пасовища	4	3,0	1,15
Сади, виноградники	5	2,0	1,20
Рілля, городи	6	87	1,25
Сільська забудова	7	4	1,30
Землі промислового призначення	10	1,7	1,50

Рис. 1. Структура с/г угідь Гвардійської ТГ

Порівнюючи структуру сільськогосподарських угідь Гвардійської ТГ із загальнообласними значеннями слід відмітити, що відсоток ріллі у громаді значно більший ніж в середньому по області. Дуже незначну площу у громаді займають лісові насадження, їх дуже мало. Ліси переважно штучно насадженні, природніх лісів немає. Під забудованими землями зайнято 4 % площі усіх земель.

Для оцінки ступеня антропогенної перетворюваності використовуємо методику К.Г. Гофмана, згідно якої кожному елементу агроландшафту надається відповідний ранг антропогенного впливу (R_i).

Коефіцієнт антропогенної перетворюваності ландшафтів визначається за формулою:

$$K_{\text{ап}} = \frac{\sum(r_i * p_i * g) * n}{100} \quad (1)$$

де $K_{\text{ап}}$ – коефіцієнт антропогенної перетвореності;

r – ранг антропогенної перетворюваності;

i – м видом природокористування;

p – площа рангу (%);

g – індекс глибини перетворюваності ландшафтів індивідуальним природо користувачам.

Відповідно до вищезазначених даних коефіцієнт антропогенної перетворюваності ландшафтів наявної структури землекористування території Гвардійської громади становить:

$$K_{\text{ап}} = (\sum((2 * 1.5 * 1,05) + (3 * 1,5 * 1,10) + (4 * 1,15 * 3,0) + (5 * 2.0 * 1,20) + (6 * 87 * 1,25) + (7 * 4 * 1.30) + (10 * 1,7 * 1,50) * 7)) / 100 = (3,13 + 4,95 + 13,8 + 12 + 652,5 + 36,4 + 25,5) * 7 / 100 = \mathbf{9,01}$$

З вище наведених обрахунків видно, що ступінь антропогенної перетворюваності ландшафтів в умовах сучасної структури землекористування є досить високим. Відповідно до шкали перетворюваності ландшафтів (за Шищенком), показник 9,01 відповідає дуже сильноперетвореним ландшафтам.

Надмірність антропогенного навантаження на природні ресурси зумовлює актуальність розробки заходів, спрямованих

на збереження земельно-ресурсного потенціалу регіону, зокрема на захист земель від деградації

Значної шкоди родючості ґрунтів завдає водна ерозія. Розвитку ерозійних процесів (утворенню ярів) сприяє інтенсивне розорювання схилів горбів. Площа еродованих земель безперервно зростає і становить зараз значну частку від земельних угідь. Найбільш інтенсивно відбуваються ерозійні процеси в південно - східній частині громади, де значна частка земель розташована на горбах з великою крутизною схилів. Вони посилюються там, де вирощують просапні культури (овочі, цукрові буряки) і проводять оранку вздовж схилів. Для зменшення ерозійних процесів на таких ділянках насаджують полезахисні лісосмуги, будують гідротехнічні споруди, проводять поперечну оранку схилів.

Великі аграрні компанії, що орендують землі на території громади такі, як «Вітагро», «Хмельницьк-Млин» застосовують технології безорного обробітку ґрунту. Технологія ноу-тілл — сучасна система обробітку ґрунту, яка передбачає відмову від оранки землі за допомогою традиційної техніки. В результаті поверхня залишається в нерухомому стані та покривається подрібненими поживними залишками. Завдяки діяльності корисних мікроорганізмів відбувається їх мінералізація та збільшення органічної маси у верхніх ґрунтових шарах. Це призводить до покращення структури ґрунтового шару та підвищення природної родючості землі. Головні принципи нульової технології полягають в мінімальному механічному впливі на поверхневий шар, постійному збереженні структури ґрунту та рослинних залишків, дотриманні сівозміни [2].

Екологічну складову оптимізації системи землекористування можна визначити як усвідомлену необхідність збереження і розумного використання землі як основного природного ресурсу та базисного компоненту довкілля. Головним напрямом забезпечення оптимізації землекористування є мінімізація (у т.ч. через нормування) антропогенного навантаження на земельні ресурси, а також збереження, відновлення та розширення територій із природними ландшафтами. Зокрема в межах громади потрібно збільшити лісовий фонд, збільшити площі парків та садів. На

даний час в межах громади лише один парк у селі Райківці. Запропоновані заходи покращили б стан рекреаційних ресурсів в межах громади, сприяли б кращій екологічній ситуації.

Література:

1. Програма розвитку земельних відносин у Хмельницькій області на 2018 – 2022 роки. URL: <https://km-oblrada.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/Programa-rozvitku-zemelnykh-vidnosin-u-KHmelnickiy-oblasti-2018.doc>
2. Технологія No-Till: система нульового обробітку ґрунту. URL: <https://lnzweb.com/blog/tehnolog-ya-no-till>
3. Царик Л.П., Кузик І.Р. Геоекологічна оцінка структури землекористування Тернопільської міської об'єднаної територіальної громади. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Екологія». Випуск 23. 2020. С. 30-40.
4. Шищенко П.Г. Прикладная физическая география. К.: Вища школа. 1988. 192 с.